

Hamilton Depresyonu Değerlendirme Ölçeği Yapılandırılmış Görüşme Kılavuzu Mevsimsel Duygu Durumu Bozukluğu Versiyonu'nun Güvenilirlik ve Geçerliliği

Ömer Aydemir¹, Artuner Devenci², İkin İçelli¹

¹ Prof. Dr, ² Uz. Dr, Celal Bayar Üni.
Tıp Fak. Psikiyatri AD

Ömer Aydemir
Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi
Psikiyatri Anabilim Dalı
45010 Manisa
Tel-Fax: 0-236-2350357
e-posta: soaydemir@yahoo.com

ÖZET

Hamilton Depresyonu Değerlendirme Ölçeği Yapılandırılmış Görüşme Kılavuzu Mevsimsel Duygu Durumu Bozukluğu Versiyonu'nun Güvenilirlik ve Geçerliliği

Amaç: En geniş depresyon belirti örüntüsünü kapsayan Hamilton Depresyonu Değerlendirme Ölçeği Yapılandırılmış Görüşme Kılavuzu Mevsimsel Duygu Durumu Bozukluğu'nun Türkçe versiyonunun (SIGH-SAD-T) güvenilirliği ve geçerliliğinin ortaya koymak.

Yöntem: Görüşme kılavuzu üç psikiyatr tarafından Türkçe'ye ve sonra bir dilbilimci tarafından yeniden İngilizce'ye çevrilip, orijinalini geliştiren ekipten onay alınmıştır. Çalışma, psikiyatri polikliniğine başvuran ve DSM-IV'e göre major depresif bozukluk tanısı konulan 90 hasta ile yürütülmüştür. SIGH-SAD-T iki görüşme-ci tarafından eş zamanlı uygulanmış ve yanı sıra Montgomery-Asberg Depresyonu değerlendirme Ölçeği (MADDÖ) kullanılmıştır. Güvenilirlik analizinde iç tutarlılığı ve görüşmeciler-arası korelasyona; geçerlilik analizinde ise MADDÖ ile birlikte geçerliliğe bakılmıştır.

Bulgular: Hastaların yaş ortalaması 37.1 ± 12.2 ve %78.9'u kadındır. Hastaların %32.2'sinde atipik özellikler saptanmıştır. Güvenilirlik analizinde tüm grupta 17 maddeli HDDÖ'nin Cronbach alfa değeri 0.75 ve tüm ölçeğin (SIGH-SAD-T) 0.64 olarak elde edilmiştir. Atipik depresyon grubunda atipi maddelerinin Cronbach alfa değeri 0.53, klasik depresyon grubunda 17 maddeli ölçeğin alfa değeri 0.72 olarak saptanmıştır. Görüşmeciler-arası güvenilirlik katsayısı ise 0.86-0.91 arasında bulunmuştur ($p < 0.0001$). Geçerlilik analizinde 17 maddeli HDDÖ ile MADDÖ arasındaki korelasyon 0.77 ve SIGH-SAD-T ile ise 0.74 olarak hesaplanmıştır ($p < 0.0001$).

Sonuç: Beklendiği gibi atipik maddeler tüm ölçek toplam puanıyla kontrast yaratmıştır. Buna göre Hamilton Depresyonu Değerlendirme Ölçeği Yapılandırılmış Görüşme Kılavuzu Mevsimsel Duygu Durumu Bozukluğu'nun Türkçe versiyonunun (SIGH-SAD-T) güvenilir ve geçerli biçimde kullanılabileceği bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hamilton Depresyonu değerlendirme Ölçeği Yapılandırılmış Görüşme Kılavuzu Mevsimsel Duygu Durumu Bozukluğu'nun Türkçe versiyonunun (SIGH-SAD-T), güvenilirlik, geçerlilik

ABSTRACT

Reliability and Validity of The Turkish Version of The Structured Interview Guide For Hamilton Depression Rating Scale Seasonal Affective Disorder

Objective: To demonstrate the reliability and validity of the Turkish version of the Structured Interview Guide for Hamilton Depression Rating Scale Seasonal Affective Disorder (SIGH-SAD-T) which is an interview that contains the broadest depressive symptoms.

Method: Interview guide was first translated into Turkish by three psychiatrists, secondly back-translated by a linguist into English, and then confirmed by the psychiatrists who developed the original SIGH-SAD. The study was carried out with 90 patients diagnosed as major depressive disorder according to DSM-IV criterias who attended the out-patient department. SIGH-SAD-T was administered by two psychiatrists concurrently and Montgomery-Asberg Depression Rating Scale (MADRS) was applied in addition. For reliability, internal consistency and inter-rater correlation; and for validity, concurrent validity with MADRS were subjected to the data.

Results: Mean age of the sample was 37.1 ± 12.2 and 78.9% of the sample were females. Atypical features were present in the 32.2% of the group. In reliability analyses, in the whole group Cronbach alpha coefficient of HDRS with 17 items was 0.75, and of the whole SIGH-SAD-T was 0.64. In the atypic group, the Cronbach alpha coefficient was found to be 0.53 for the atypical items, and in the classical depression group it was calculated as 0.72 for the 17-item scale. Inter-rater correlation was between 0.86-0.91 ($p < 0.0001$). In validity analyses, correlation with MADRS and HDRS-17 was 0.77 and with MADRS and SIGH-SAD-T was 0.72 ($p < 0.0001$).

Conclusion: As expected, atypical items contrasted to the total score of the whole scale. In conclusion, the Turkish version of the Structured Interview Guide for Hamilton Depression Rating Scale Seasonal Affective Disorder (SIGH-SAD-T) was shown to be both reliable and valid.

Key Words: Turkish version of the Structured Interview Guide for Hamilton Depression Rating Scale Seasonal Affective Disorder, reliability, validity

GİRİŞ

Depresyon, çok değişik klinik görünümlere sahip bir ruhsal bozukluktur. Bu değişik görünümler gerek hastanın tanınmasında, gerekse hastanın izlenmesinde ve değişiminin gözlenmesinde daha da büyük önem kazanmaktadır. Klasik depresyon belirtileri dışında, ters vejetatif belirtiler gösteren bir hasta, ağır bir depresyon geçiriyor olmasına karşın, standart ölçekler kullanıldığında gözden kaçabilmektedir. Günümüzde depresyon değerlendirmesinde kullanılan ölçekler sadece klasik depresyon belirtilerine yönelik hazırlanmıştır (Aydemir ve Köroğlu 2000).

Depresyonun değerlendirmesinde en yaygın olarak kullanılan ölçek Hamilton Depresyonu Değerlendirme Ölçeği (HDDÖ)'dir (Snaith 1993). Hamilton (1960) tarafından hazırlanan orijinal ölçek 17 maddelidir. Akdemir ve arkadaşları (1996) tarafından Türkçe'de güvenilirliği ve geçerliliği yapılmış olan HDDÖ, 17 maddeli formu dışında bulunan diğer formları ile de zaman zaman kullanımda kendine yer bulmaktadır. Orijinal HDDÖ'ndeki 17 maddenin üzerinde yer alan maddeler depresyonun şiddetini belirlemekten çok, depresyonun tipini ayırt etmeye yöneliktir. Hem depresyonda ya da depresif belirtilerin araştırıldığı çalışmalarda HDDÖ'nin kullanımını standardize etmek, hem de depresyonun tüm belirtilerini kapsamak amacıyla Williams ve arkadaşları (2000) tarafından HDDÖ için yapılandırılmış görüşme kılavuzu (SIGH-SAD) hazırlanmıştır. Bu görüşme kılavuzu HDDÖ'nin 21 maddeli formuna Rosenthal tarafından atipik depresyon için hazırlanmış 8 maddenin eklenmesi ile oluşturulmuştur. Toplam 29 maddeden oluşan SIGH-SAD dörtlü Likert tipi değerlendirme sağlamaktadır. Her maddede görüşmecinin sorması gereken sorular bulunmakla beraber, daha iyi anlamaya olanak verecek biçimde görüşmeci ek soru sormakta özgür kılınmaktadır. Ayrıca görüşme yönergesinde yer alan ve bu çerçevede kodlanan ek belirtiler bulunmaktadır ancak bunlar toplam puana katılmamaktadır.

Bu çalışmada en geniş depresyon belirti örüntüsünü kapsayan Hamilton Depresyonu Değerlendirme Ölçeği Yapılandırılmış Görüşme Kılavuzu Mevsimsel Duygu Durumu Bozukluğu'nun Türkçe versiyonunun güvenilirliği ve geçerliliğinin araştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Ölçeğin hazırlanması

HDDÖ yapılandırılmış görüşme kılavuzu mevsimsel duygu durumu bozukluğu versiyonunun 2000 yılı

baskısı üç psikiyatrist tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra bir dilbilimci tarafından İngilizce'ye geri çevirisi yapılmıştır. Daha sonra bu İngilizce metin SIGH-SAD'in orijinalini geliştiren J. B. Williams ve M. Terman tarafından gözden geçirilmiştir. Eleştiriler doğrultusunda metin yeniden düzenlenip ölçeğin Türkçe versiyonunun (SIGH-SAD-T) son hali verilmiştir.

Denek grubu

Araştırma Celal Bayar Üniversitesi Hastanesi Psikiyatri Polikliniği'ne başvuran ve DSM-IV ölçütlerine göre major depresif bozukluk tanısı konulmuş 90 hasta ile yürütülmüştür. Araştırmaya alma koşulları; 18-65 yaş arasında olmak ve herhangi başka bir ruhsal bozukluğun bulunmaması olarak belirlenmiştir.

Araçlar

Araştırmada SIGH-SAD-T iki görüşmeci tarafından aynı görüşmede, eş zamanlı olarak doldurulmuştur. SIGH-SAD-T'ye ek olarak geçerlilik için Montgomery-Asberg Depresyon Değerlendirme Ölçeği (MADDÖ) kullanılmıştır (Kara Özer ve ark. 2001). MADDÖ, görüşmecinin değerlendirdiği toplam 10 maddeden oluşmaktadır ve ağırlıklı olarak depresyonun bilişsel ve emosyonel belirtilerini içermektedir.

İstatistiksel değerlendirme

İstatistiksel değerlendirmede güvenilirlik analizinde SIGH-SAD-T'nin içsel tutarlılığını ortaya koymak için Cronbach alfa katsayısı ve madde-toplam puan korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ayrıca görüşmeciler-arası güvenilirlik katsayısına bakılmış ve iki görüşmecinin SIGH-SAD-T'den elde ettikleri toplam puanlar Pearson korelasyon katsayısı ile karşılaştırılmıştır. Geçerlilik analizinde ise MADDÖ ile birlikte geçerliliğine bakılmış ve iki ölçeğin toplam puanları arasında Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

BULGULAR

Sosyodemografik ve klinik özellikler

Hastaların yaş ortalaması 37.1 ± 12.2 ve yaş aralığı 18-65 olarak bulunmuştur (Tablo 1). Hastaların %21.1 (s=19) erkek, %78.9 (s=71) kadındır. Deneklerin eğitim düzeyleri ise %2.2 (s=2) okuryazar, %40.0 (s=36) ilköğretim mezunu, %31.1 (s=28) lise mezunu ve %26.7 (s=24) yükseköğretim mezunu olarak belirlenmiştir. Hastaların 29'una (%32.2) atipik özellikler gösteren majör depresif bozukluk tanısı konmuştur.

Güvenilirlik analizi

Güvenilirlik analizinde tüm grupta (s=90) 17 mad-

Tablo 1. Hastaların sosyodemografik özellikler (s=90).

Yaş Ortalaması	37.1 ± 12.2	
Cinsiyet	Erkek	19 (%21.1)
	Kadın	71 (%78.9)
Eğitim	Okuryazar	2 (%2.2)
	İlköğretim	36 (%40.0)
	Lise	28 (%31.1)
	Yükseköğretim	24 (%26.7)

deli ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.75 olarak elde edilmiştir. Madde-toplam puan korelasyonları ise 0.19 ile 0.59 arasındadır (Tablo 2). Atipik depresyon maddeleri de eklendiğinde 29 maddeli genel ölçeğin (SIGH-SAD-T) Cronbach alfa değeri 0.64, madde-toplam puan korelasyonları ise -0.08 ile 0.51 arasındadır. Klasik depresyon grubunun (s=61) 17 maddeli ölçek için Cronbach alfa değeri 0.72 olarak elde edilmiş, madde-toplam korelasyonları ise 0.17-0.54 arasında bulunmuştur (Tablo 2). Atipik depresyon grubunun (s=29) 8 maddeli atipik özellikler için Cronbach alfa katsayısı 0.53 olarak hesaplanmış ve madde-toplam puan korelasyonları 0.06-0.68 arasında elde edilmiştir (Tablo 2).

Ölçeğin görüşmeciler-arası güvenilirlik katsayısı 17 maddeli HDDÖ için $r=0.86$, atipik depresyon maddeleri için $r=0.86$ ve atipik depresyon maddelerinin dahil olduğu 29 maddeli tüm ölçek (SIGH-SAD-T) için ise $r=0.91$ olarak elde edilmiştir ve her üç değer de istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bulunmuştur ($p<0.0001$).

Geçerlilik analizi

Geçerlilik analizinde ise 17 maddeli SIGH-SAD-T puan ortalaması 20.3 ± 6.2 , 29 maddeli tüm ölçeğin toplam puan ortalaması 49.6 ± 7.1 ve MADDÖ toplam puan ortalaması 31.1 ± 5.6 olarak elde edilmiştir (Tablo 3). MADDÖ toplam puanı ile 17 maddeli ölçeğin puanının korelasyon katsayısı $r=0.77$ olarak, genel ölçek toplam puanı ile korelasyon katsayısı $r=0.74$ olarak hesaplanmış ve her iki değer de istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bulunmuştur ($p<0.0001$).

TARTIŞMA

Hamilton Depresyonu Değerlendirme Ölçeği Yapılandırılmış Görüşme Kılavuzu Mevsimsel Duygu Durumu Bozukluğu versiyonu depresyonun klinik değerlendirilmesinde önemli bir yere sahip ve tüm belirti örüntüsünü içeren kapsamlı bir değerlendirme aracıdır. Aynı zamanda belirtilerin sorgulanmasında yapılandırılmış görüşme kılavuzu bulunması da bu aracın kolayca standardizasyon sağlama özelliği bulunduğu işaret

Tablo 2. SIGH-SAD-T'nin madde-toplam puan korelasyonları

Maddeler	Tüm grup (s=90)	Klasik grup (s=61)	Atipik grup (s=29)
A1	0.49		0.06
A2	-0.02		0.35
A3	-0.04		0.68
A4	-0.01		0.65
A5	-0.04		0.36
A6	-0.08		0.28
A7	-0.02		0.28
A8	-0.01		0.26
H1	0.43	0.34	
H2	0.51	0.54	
H3	0.29	0.35	
H4	0.27	0.54	
H5	0.26	0.50	
H6	0.06	0.23	
H7	0.20	0.30	
H8	0.28	0.54	
H9	0.24	0.24	
H10	0.25	0.23	
H11	0.46	0.47	
H12	0.27	0.28	
H13	0.32	0.34	
H14	0.22	0.27	
H15	0.17	0.20	
H16	0.10	0.17	
H17	0.13	0.23	
H18	0.22		
H19	0.39		
H20	0.31		
H21	0.13		

etmektedir. Bu çerçevede SIGH-SAD-T gerek klinik uygulamada, gerekse araştırmalarda gereksinim duyulacak ve eksikliği giderecek bir ölçektir.

SIGH-SAD-T'nin güvenilirlik ve geçerliliğinin araştırıldığı bu çalışmada, güvenilirlik katsayısı yüksek düzeyde bulunmuştur. HDDÖ'nin 17 maddeli formunun güvenilirlik çalışmasında bu değer 0.75'tir (Akdemir ve ark. 1996) ve bizim çalışmamızda elde edilen değer (0.75) ile aynıdır. Klasik depresyon grubunda da buna yakın bir iç tutarlılığı (0.72) gözlenmiştir. Tüm ölçeğin Cronbach alfa değerinin göreceli olarak düşük olması (0.64), atipik depresyon maddelerinin ölçeğin diğer maddelerine göre kontrast oluşturmasıdır. Çünkü atipik özellikler gösteren hasta sayısı genel grup içinde yaklaşık üçte bir oranındadır ve bu da sonucu etkilemektedir. Zaten bu durum, madde-toplam puan korelasyonunda eksi değerlerle açığa çıkmaktadır. Bu değerlerin eksi değer göstermesi, yeterli ölçme gücüne sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Atipik depresyon maddelerinin iç tutarlılığının görece düşük olması ölçeğin tümüyle değil de, yalnızca atipi maddeleriyle

analizin yapılmasına bağlanabilir. Araştırma verileri ölçeği geliştiren ekipten M. Terman ile paylaşıldığında, atipik depresyon maddelerinden “kendini toplumdansoyutlama”nın atipik depresyon açısından dışarıda tutulmasının yaygın kabul gören bir görüş olduğunu bildirmiştir. Zaten bizim analizimizde de, söz konusu madde en düşük madde-toplam puan korelasyonunu (0.06) göstermiştir. “Kendini toplumdansoyutlama” maddesinin gerek genel grupta pozitif yönde ve yüksek korelasyon göstermesi, gerekse atipik grupta düşük korelasyon göstermesi bu maddenin atipiklik açısından yeniden gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır.

Yine HDDÖ'nin 17 maddeli formu ile yapılan çalışmada değerlendirmeciler-arası güvenilirlik katsayısı 0.87-0.98 arasındadır (Akdemir ve ark. 1996). Ölçeğin orijinalinin psikometrik özellikleri içinde görüşmeciler-arası güvenilirlik; tüm ölçek (SIGH-SAD) için 0.95, 17 maddeli HDDÖ için 0.91 ve atipik belirtiler için 0.94 olarak hesaplanmıştır (Terman ve ark. 1998). Bizim çalışmamızda da bu değerler sırasıyla 0.91, 0.86 ve 0.86 olarak yüksek düzeyde bulunmuştur. Bu sonuçlar SIGH-SAD-T'nin güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

SIGH-SAD-T'nin geçerlilik analizinde MADDÖ ile birlikte geçerliliğe bakılmış ve korelasyon katsayısı 17 madde için 0.77 ve 29 madde için 0.74 olarak elde edilmiştir. Her iki değer de iyi korelasyon gösterdiğini ortaya koymaktadır. HDDÖ'nin 17 maddeli formunun

geçerliliğinde ise Beck Depresyon Ölçeği kullanılmış ve korelasyon katsayısı 0.48 olarak hesaplanmıştır (Akdemir ve ark. 1996). Bu sonuç ile SIGH-SAD-T'nin geçerli biçimde kullanılabileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak, SIGH-SAD-T hem depresyonun olası tüm belirti örüntüsüne duyarlı olup ölçüm sağlaması, hem de yapılandırılmış görüşme kılavuzu içererek değerlendirilmeyi standardize etmesi ile depresyon değerlendirmesinde önemli bir yere sahip olmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akdemir A, Örsel S, Dağ İ, Türkçapar H, Işcan N, Özbay H (1996) Hamilton Depresyon Derecelendirme Ölçeği (HDDÖ)'nin geçerliği, güvenilirliği ve klinikte kullanımı. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*, 4: 251-259.
- Aydemir Ö, Köroğlu E (2000) *Psikiyatride Kullanılan Klinik Ölçekler*. Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Hamilton M (1960) A rating scale for depression. *J Neurol Neurosurg Psychiatry*, 23: 56-62.
- Kara Özer S, Demir B, Tuğal Ö, Kabakçı E, Yazıcı MK (2001) Montgomery-Asberg Depresyon Değerlendirme Ölçeği: değerlendiriciler arası güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12: 185-194.
- Snaith P (1993) What do depression rating scales measure? *Br J Psychiatry*, 163: 293-298.
- Terman M, Terman JS, Ross DC (1998) A controlled trial of timed bright light and negative air ionization for treatment of winter depression. *Arch Gen Psychiatry*, 55: 875-882.
- Williams JBW, Link MJ, Rosenthal NE ve ark. (2000) *Structured Interview Guide for the Hamilton Depression Rating Scale – Seasonal Affective Disorder Version, 2000 rev.* New York State Psychiatric Institute, New York.